

УДК 339.727.22

А. І. Мелещенко,

к. ф. н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Запорізький національний технічний університет

І. О. Лазнева,

к. і. н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Запорізький національний технічний університет

МІЖНАРОДНІ ОСОБЛИВОСТІ СВІТОВОГО РУХУ КАПІТАЛУ У ДОКРИЗОВИЙ (2007—2009 рр.) ТА ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОДИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

A. Meleshenko,

Candidate of Philological Sciences, Associated Professor of International Economical Relations,
Zaporozhye National Technical University

I. Lazneva,

Candidate of Historical Sciences, Associated Professor of International Economical Relations,
Zaporozhye National Technical University

INTERNATIONAL FEATURES OF WORLD CAPITAL MOVEMENTS IN THE PRE-CRISIS (2007—2009) AND POST-CRISIS PERIODS IN TERM OF GLOBALISATION

У статті розглядаються основні тенденції, чинники та передумови кон'юнктурних змін на ринках прямих іноземних інвестицій у до кризовий (2000—2007 рр.) та посткризовий періоди. Яким чином міжнародна фінансова криза вплинула на розподіл прямих іноземних інвестицій серед розвинутих країн світу, країн, що розвиваються, на окремі галузі світової економіки? Чому деякі міжнародні корпорації — системні інтегратори, носії світових брендів та новітніх технологій, які знаходяться на вершині ланцюжка доданої вартості, навпаки зміцнили своє фінансове становище, провівши злиття та поглинання саме під час фінансової кризи у глобальній економіці.

Здійснений аналіз впливу зазначених процесів на світову економіку, дозволяє спрогнозувати подальший рівень розподілу потоків міжнародних фінансових інвестицій у майбутньому та їх можливу кореляцію із зростанням ВВП країн.

In the article considered main tendencies, indicators and backgrounds of conjuncture changes on direct foreign investments market in the pre-crisis (2007—2009) and by a post-crisis periods. How did the financial crisis impact on the distribution of direct foreign investments among the developed countries of the world, on developing countries, on the certain industries of world economy? Why certain international corporations — system integrators, carriers of world brands and the newest technologies which are located at the tops of the value added, on the contrary, strengthened their financial position having implemented mergers and acquisitions precisely during of the financial crisis global economic.

It done analyze the influence of above-mentioned processes on the economy allows to predict the further level of the distribution of flows of foreign investments in the future and their possible correlation with the increasing GDP of countries.

Ключові слова: ПІІ (прямі іноземні інвестиції), ТНК (транснаціональна корпорацій), ТНБ (транснаціональні банки), ВВП (валовий внутрішній продукт), країни БРІКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай, Південна Африка), ЮНКТАД (Об'єднана Конференція Націй з Торгівлі та Розвитку).

Keywords: DFI (direct foreign investments), TNC (transnational corporations), TNB (transnational banks), GDP (Gross Domestic Product), UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development).

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Міжнародний рух капіталу базується на його міжнародному поділі, тобто накопиченні капіталу в різних країнах, що склалося історично або було придбано, яке є пе-

редумовою виробництва певних товарів в цих країнах, що є економічно ефективнішим. У наш час міжнародний рух капіталу у вигляді інвестицій, займаючи провідне місце у міжнародних економічних відношеннях, має велике зна-

чення на розвиток світової економіки. Розвиток процесів глобалізації в XX і XXI сторіччях привів до створення нової, нематеріальної галузі світової економіки, зокрема — міжнародних фінансів і світового фінансового середовища, головними рисами котрих є: відкритість національних кордонів для руху капіталу, майже повна відсутність законодавчих обмежень, прозорість ведення бізнесу, відкритість економіки, її ринковий характер.

Кон'юнктура на ринку прямих іноземних інвестицій (ПІІ), має надзвичайно важливий та довгостроковий вплив на розвиток світової економіки різних регіонів світу. Чітка дія законів попиту та пропозиції на закордонні інвестиції та високі темпи розвитку національної економіки країн дозволяють визначити основні причини росту ВВП країн, а також проаналізувати та спрогнозувати стратегічну політику ТНК (транснаціональних корпорацій) та ТНБ (транснаціональних банків) щодо інвестицій на різних континентах та у різних регіонах світу. Проте, особливості міжнародного руху капіталу під час останньої кризи 2007—2009 років ще недостатньо висвітлена у економічних дослідженнях.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичне підґрунтя міжнародної інвестиційної діяльності було закладене М. Верноном, С. Хаймером, Т. Озавою, Дж. Даннінгом. Серед фундаментальних вітчизняних досліджень цій темі присвячені роботи В. Білошапки, Б. Губського, А. Румянцева, В. Сіденка, А. Філіпенка, О. Шниркової, Ю. Макогона, Г. Харламової.

Аналізом питань, пов'язаних з проблемами розвитку інвестиційних процесів у світі, займалися як сучасні зарубіжні, так і українські дослідники. Серед них інвестиційна діяльність розглядалась у роботах Ст. Геєця, М. Денисенко, О.Я. Жаліло, А. Музиченко, А. Пересади, Н.Татаренко, Ст. Федоренко, Л.Дж. Гітман, Ст. Шарпа Р., Дорнбуша, І. Бланка, С. Брю, Л. Павлової, Р. Фатхутдінової, О. Іваненко, А. Архипової, А. Астаповича, Г. Давтяна, А. Ковальової, Д. Лук'яненко, А. Наговічина, В. Рокоча, Г.Я. Глухої, Л. Федулової та багатьох інших.

Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій, науково-технічна діяльність ТНК, фінансові механізми ПІІ у діяльності ТНК та їх вплив на конкурентне середовище національної економіки знайшли своє відображення в наукових публікаціях як вітчизняних дослідників — І. Павленка, О. Рогача, О. Михайловської, Н. Фіц, Є. Вакулєнко, Г. Бака, І. Хоменко, так і в працях зарубіжних фахівців — С. Шагуріна, А.П. Кіреєва, П. Баклі, Р. Ентоні, Г. Фрімена, Дж. Даннінга, М. Портера, Дж. Бейлі, Г. Кейнса, Г. Коуза, С. Майерса, Шумпетера та інших. Проте в економічній літературі ще недостатньо добро вивчені наслідки діяльності ТНК для країн приймаючих ПІІ від ТНК, невироблені моделі поведінки національних урядів у взаємодії з ТНК, не у повній мірі враховуються особливості функціонування ТНК у періоди міжнародних фінансових криз та падіння економіки.

МЕТА СТАТТІ

Незважаючи на такі глибокі дослідження та значний інтерес до феномену ПІІ, залишається невирішеним ряд проблем, серед яких особливе значення має рух капіталу за допомогою ТНК саме у посткризовий період.

Не слід забувати про те, що ПІІ є індикаторами зростання або падіння економіки та ВВП країни. Зменшення ПІІ веде до стагнації в економіці багатьох країн світу. Тому, на наш погляд, дуже актуальним є дослідження процесів

розподілу та перерозподілу руху капіталу у вигляді ПІІ між країнами різного рівня розвитку у до кризовий та посткризовий періоди після 2009 року. Актуальність цієї статті підтверджується також всеохоплюючою діяльністю ТНК у галузі руху світового капіталу, що призводить до посилення процесу спеціалізації і кооперування між підприємствами та банками різних країн, посилення взаємозв'язку і взаємозалежності національних економік. Тому дослідження сфери діяльності і політики ТНК, а також аналіз наслідків переміщення ПІІ у посткризовий період постає першочерговою задачею для вироблення моделі поведінки з боку окремих держав, приймаючих ПІІ, з метою ефективної взаємодії з міжнародними корпораціями.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

ПІІ становлять одну з рушійних сил процесу глобалізації — найхарактернішої ознаки розвитку сучасної світової економіки. Інвестиції можуть здійснюватись у різних формах. Основними формами руху капіталу вважаються: гроші, рухоме і нерухоме майно, різні фінансові інструменти, нематеріальні цінності, земля.

Учасниками цієї галузі є страхові, пенсійні та інвестиційні фонди, ТНК, ТНБ. Локомотивами сучасної світової економіки частіше всього виступають ТНК.

За останні 20 років вченими було виділено 3 основні міжнародні хвилі підйому ПІІ. У рамках даної статті нами було виділено ще одну — четверту хвилю з підйомом у 2005—2008 рр. та падінням у 2009 р., потім з підйомом у 2010—2011 рр. та падінням у 2012 р., підйомом у 2013—2015 рр. Вона відображає вплив світової економічної кризи, яка почалась в США у 2007 році та характеризується різким падінням ПІІ у 2009 році у різних країнах світу.

Глобальний обсяг ПІІ у 1996 р. був ще не таким великим і оцінювався в 3,2 трлн дол. США, а у 2000 р. — вже у більш ніж 6,3 трлн дол. США. 2000 та 2001 роки були піковими щодо притоку ПІІ на початку XXI століття, а середні темпи зростання світового ВВП у ці роки також мали кореляцію із зростанням ВВП, проте вони були нижче ніж у 1997 р.

5 суттєвих падінь обсягу прямих іноземних інвестицій спостерігалось у 1976 році; 1982—1983 роках; 1991 році, 2001—2003 роках та 2007—2009 роках, що були безпосередньо пов'язані із періодами рецесій або повільного зростання світової економіки. В економічних дослідженнях хвиля зростання прямих іноземних інвестицій, що мала місце з 1986 по 1990 роки, носить назву "глобального інвестиційного буму", що характеризувався різким зростанням обсягу інвестицій в усіх країнах та хвилею злиттів та поглинань [1].

Серед основних сфер прямих іноземних інвестицій провідне місце займає сфера послуг. Зростання глобальних потоків інвестицій характеризувалося значними відмінностями між країнами та регіонами. Азія та Океанія залишалися основними регіонами розміщення інвестицій серед країн, що розвиваються. Крім того, цей регіон був лідером за експортом інвестицій серед країн, що розвиваються [1].

За останні десятиліття частка портфельних інвестицій зростала надзвичайно швидкими темпами, що викликало нову тенденцію — переважання обсягу портфельних інвестицій порівняно з прямими. Причиною різкого зростання міжнародних портфельних інвестицій з 1993 по 1997 роки були такі: лібералізація міжнародних фінансових ринків, глобалізація міжнародних фінансових ринків,

концентрація значних фінансових ресурсів в руках інституційних інвесторів.

У 2001 році основними експортерами портфельних інвестицій були США, Великобританія, Японія, Люксембург та Німеччина, а провідними імпортерами — США, Великобританія, Німеччина, Франція та Нідерланди [1].

Серед трьох основних форм ПІІ у світі переважають інвестиції в акціонерний капітал. У минулому десятилітті на частку такої форми фінансування припадало майже 2/3 сумарних потоків ПІІ. Частка інших форм ПІІ — внутрішньофірмових позик і реінвестування доходів — у середньому складала відповідно 23 і 12 %. Співвідношення цих двох форм фінансування сильно коливається залежно від щорічних змін у політиці репатріації прибутків і дивідендів або від необхідності погашення кредитів [1].

У цій роботі поняття "кризовий період" у русі ПІІ, на наш погляд, має загальносвітовий характер та торкається багатьох країн, тобто вплив світової кризи 2007—2009 років, яка почалась у США та розповсюдилась на весь світ, на все світове господарство, включав і Україну, ВВП якої впало за цей період десь близько на 25 %.

У до кризовий період, протягом 2003—2007 рр. потоки прямих іноземних інвестицій впевнено набирали позитивної тенденції, чому багато в чому сприяли стабільний світовий економічний ріст, проведені реформи лібералізації в області інвестування й широкомасштабна стратегія інтернаціоналізації, впроваджувана зростаючим числом транснаціональних корпорацій. Це привело до історично рекордного рівня потоків прямих іноземних інвестицій, які в 2007 р. досягли \$ 2,0 мільярдів.

Однак уже в наступному році намітилася зворотна тенденція. Сформована фінансова нестабільність у США влітку 2007 року виявилась першим провісником глобальної кризи й призвела до істотного погіршення ситуації на ринку інвестицій. Вже на початку 2008 р. поганий інвестиційний клімат негативно відбився на багатьох інвестиційних програмах, торкнувшись, у тому числі, і ПІІ. За даними 2008 року, виявився спад у першому семестрі 2008 р. як транснаціональних поглинань і злиттів, так і потоків прямих іноземних інвестицій в порівнянні з тим же періодом минулого року, проте цей спад був ще невеликий: з 2-х трлн доларів у 2007 р. до 1,8 трлн у 2008 р.

Незважаючи на деякі позитивні тенденції 2008 р., фінансова криза знову обрушилася на світову економіку під кінець року, почавшись із банкрутства великих фінансових фірм США, таких як Леман Бразес (Lehman brothers) і АІГ (AIG), і європейських фінансових організацій таких, як Фортіс (Fortis), Дексія (Dexia), і ряду банків Ісландії [2].

Незважаючи на кризу 2007 р., ряд великих економік країн БРІКС, таких, як Бразилія, Китай, Індія, Російська Федерація та Південна Африка, залишалися привабливими для ПІІ, особливо для інвестицій в області пошуку нових ринків [2].

Фінансова криза й важкі економічні умови також надавала компаніям можливості здобувати активи за вигідними цінами або скористатися перевагою широкомасштабних злиттів промислових підприємств по деяких видах діяльності.

Компанії на той момент дотримувались курсу збільшення свого рівня інтернаціоналізації в середньостроковому періоді, що служило значущим індикатором можливості майбутнього росту потоків ПІІ. З'явилися нові джерела прямих іноземних інвестицій, особливо Південний регіон. Економіки країн, що розвиваються, добре забезпечені природними ресурсами, і стають усе більше важливими джерелами прямих іноземних інвестицій.

За думкою доктора економічних наук Л. Федулової, незважаючи на серйозні наслідки для ПІІ, криза у русі ПІІ не блокувала процес подальшої інтернаціоналізації виробництва [3]. Масштаби зниження обсягів продажів і доданої вартості закордонних філій ТНК у 2008 і 2009 роках не досягали розмірів спаду світової економіки. В результаті частка закордонних філій в загальносвітовому валовому внутрішньому продукті (ВВП) досягла рекордно високого рівня 11%. Дещо зросла в 2009 році чисельність працівників ТНК за кордоном, яка склала 80 млн чоловік. У міжнародних структурах виробництва чітко простежувалась підвищення питомої ваги країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою. До того ж в 2008 році на них припадало 28% з існуючих у світі 82 000 ТНК, що на два процентних пункти вище, ніж у 2006 році. У порядку порівняння: в 1992 році цей показник не досягав 10%, що відображає зростаюче значення значених країн і в якості країн базування. Активи закордонних філій зросли в 2009 році на 7,5%, значною мірою завдяки 15-процентному збільшенню сумарного обсягу завезених ПІІ до 18 трлн доларів. Приріст сумарного обсягу ПІІ пояснювався істотним підвищенням активності на глобальних фондових ринках, а також припливом ПІІ [3].

Головними суб'єктами вивезення капіталу на сучасному етапі є ТНК, ТНБ, держави та наддержавні органи. Найважливіша кінцева мета цього процесу — привласнення монополю високих прибутків, а також отримання інших вигод (політичних, військових тощо). За даними ЮНКТАД, глобальні потоки ПІІ з боку ТНК у 2013 році скоротилися на 18 % до 1,35 трлн дол. США. Таке різке зниження ПІІ було пов'язане з такими ключовими економічними показниками, як ВВП, міжнародна торгівля та зайнятість. Крім того, багато ТНК перепрофілювали свої інвестиції за кордоном, у тому числі шляхом реструктуризації активів, позбавлення прав і переселення.

У 2014 році ПІІ залишалися, за прогнозами ЮНКТАД, близькими до рівня 2013 року, коли верхня межа інтервалу склала 1,45 трлн дол. США, тоді як пік ПІІ, приходиться саме на 2007 р. — 2 трлн доларів США та 2008 р. — 1,8 трлн доларів, після цього різке падіння до 1,150 трлн доларів у 2009 р., а потім знову поступовий підйом у 2011 р. Отже, ми приходимо до висновку, що у перші 2 роки кризи (2007—2008 рр.) за інерцією ще продовжувалось інвестування світової економіки з боку ТНК, ТНБ та інвестиційних венчурних фондів, але для 3-го року (2009 р.) характерне різке падіння ПІІ.

У міру поліпшення макроекономічної кон'юнктури, інвестори і в середньостроковій перспективі ТНК, можливо, вкладають свої рекордно високі національні авуари в нові інвестиції тому, що ПІІ посилюють національну економіку, стимулюють її швидкий розвиток. Проте аналіз існуючих досліджень показав, що це не завжди так. Наприклад, індійські професори Е. Прасада, Р. Раджар, А. Субраманьян ставлять під сумнів концепцію неокласиків стосовно позитивної ролі іноземних інвестицій в економічному зростанні бідних країн [4]. На основі аналізу статистичних даних за період з 70-х років ХХ століття вони висунули гіпотезу про те, що не індустріальні країни, які розраховують переважно на іноземне фінансування, всупереч прогнозам класичних теоретичних моделей не демонструють швидкого зростання, у той же час в індустріальних країнах зростання і ступінь іноземного фінансування характеризуються позитивною кореляцією.

Деякі українські дослідники теж вказують на відсутність суттєвого впливу іноземних інвестицій на економічне зростання. Так, О. Пирог у своєму дослідженні про-

аналізувала залежність прямих іноземних інвестицій від макроекономічних показників та отримала підтвердження існування кореляції між ПІІ та реальною річною зміною ВВП (коефіцієнт кореляції за період 1998—2003 рр. становить 0,9613), що свідчить про тісний прямопорційний лінійний зв'язок, тобто за досліджуваний період стабільні темпи зростання ВВП забезпечили зростання обсягів ПІІ. Проте існування зворотного зв'язку автор ставить під сумнів [5].

Г.Я. Глуха пропонує вважати високими темпами зростання межу у середній рівень приросту ВВП усіх країн світу [6]. Нею було розраховано середньорічні темпи приросту ВВП 188 країн світу за період від 1990 р. до 2012 р. на основі даних МВФ. Інтервал варіації цього показника у світі був від близько 2,29% до 12,33%. Отримані середні темпи приросту ВВП у світовій економіці становили 3,73%. Що стосується заощаджень, то вона виявила тенденцію зниження частки заощаджень у ВВП останні три роки у 11-х країнах. Г.Я Глуха розрахувала середню частку заощаджень у ВВП для групи розвинутих країн за період 1990—2012 рр., яка склала 23%. Серед країн, які більше всіх залучали інвестиції, 8 із них мають у 2012 р. найбільшу частку заощаджень. Це: Китай — 49%, Сінгапур — 46%, Індонезія — 33%, Індія — 30%, Росія — 28%, Гонконг — 28%, Швеція — 26%, та Австралія — 25%. Найменша частка заощаджень була притамана США — 10%. Можна зробити висновок про те, що прямого зв'язку обсягів залучення прямих іноземних інвестицій та частки заощаджень у ВВП не виявлено. Але у переважній більшості країн, які є найбільшими реципієнтами прямих іноземних інвестицій, спостерігається значна кореляція між обсягами ПІІ та обсягом заощаджень за період 1990—2012 рр. Тобто ПІІ досягають найбільшого ефекту зростання економіки та росту її ВВП тоді, коли водночас в економіку країни вкладаються великі потоки внутрішніх інвестицій, на базі заощаджень країни та іноземні фінансові потоки на основі ПІІ, і ці 2 потоки корелюють між собою та генерують створення нової доданої вартості та підштовхують зростання ВВП країни реципієнта. На думку С. Ковалівської, внутрішні інвестиції повинні завжди у разі перевищувати іноземні, тому державам потрібно залучати інвестиції не тільки у галузі чи окремі підприємства, а в інновації і виробництво продукту з високою доданою вартістю [7].

На думку американського професора Нолана, світова економіка трансформувалася під впливом зменшення масштабів корпорацій, що виникли в результаті злиття, поглинання, а також прямих іноземних інвестицій. І всі ці сучасні ТНК базуються в розвинених постіндустріальних країнах [8].

Ядро нової світової економіки — це так звані компанії — системні інтегратори (Боїнг, Ексон, Нестле, Майкрософт, Еппл та інші), з домінуючими брендами і надсучасними технологіями; вони знаходяться на вершині ланцюжка доданої вартості, вони задовольняють потреби середнього класу по всьому світу.

Іншими словами, організація світового виробництва і розповсюдження буде утворюватися під егідою компанії-інтегратора. Бізнес такого рівня, як правило, володіє комбінацією ключових характеристик, включаючи здатність залучати фінансування для великих нових проектів та ресурси, необхідні для наукових досліджень і розробок високого рівня, які дозволяють їм зберегти за собою позиції лідера, розвивати світові бренди, інвестувати в надсучасні технології та залучати кращих фахівців. У порівнянні з ними, наприклад китайські великі компанії та

банки не брали участі у найбільших міжнародних злиттях і поглинаннях, тому на даний час поки що їм програють у конкуренції [8].

Вперше у посткризовий період, у році 2013, країни, що розвиваються, отримали більше ПІІ, ніж розвинені країни: на них припало 52% глобального припливу ПІІ, що перевищувало потоки в розвинені економіки на 142 млрд дол. США, а приплив ПІІ в розвинені країни склав 35% та відповідно в країні з перехідною економікою — 13%. У 2014 році обсяг міжнародного виробництва ТНК збільшився, забезпечивши створення доданої вартості в розмірі близько 7,9 трлн доларів. 500 найбільших ТНК у світі отримали дохід у розмірі 31,2 трлн дол. і прибуток — 1,7 трлн дол.

Приплив ПІІ зріс до 1,6 трлн дол. США в 2014 році і 1,8 трлн дол. США в 2015 році. Проте такі фактори, як структурні слабкості глобальної фінансової системи, можливе погіршення макроекономічних умов відтворення, а також суттєві політичні невизначеності в областях, що мають вирішальне значення для впевненості інвесторів, могли призвести до подальшого зниження притоку ПІІ [9].

Основними країнами-інвесторами в 2014 році, як і в 2013 році залишилися США (168 млрд дол. США) та Китай (121 млрд дол. США).

Приплив ПІІ у країни з перехідною економікою скоротився в 2014 році на 52%, тобто до 48 млрд доларів. Ми можемо зробити висновок про те, що перетік ПІІ із розвинутих країн до країн, що розвиваються є сталою тенденцією останніх 2-х років. Пояснюється це темпами росту ВВП у Китаї та інших країнах Азії та Південної Америки [9].

З точки зору розподілу за секторами спостерігається тенденція протягом останніх 10 років до збільшення припливу ПІІ в сектор послуг. Дуже важливу роль у розподілі ПІІ відіграють саме ТНК. Вони діють через свої дочірні підприємства і філії в десятках країн світу, мають величезний інноваційний, науково-виробничий і ринковий потенціал. ТНК є найбільшими продуцентами інновацій, ноу-хау та патентів, особливо у сфері послуг.

Аналіз галузевої структури діяльності ТНК показує, що традиційно найбільша частка їх присутності спостерігається у банківській сфері (лідер галузі — Industrial & Commercial Bank of China, Китай), паливній індустрії (лідер галузі — Petro China, Китай), фармацевтиці і біотехнології (лідер галузі — Johnson & Johnson, США).

На початок XXI століття у світі налічувалося вже приблизно 70 тис. ТНК і 850 тис. їх філій. Близько 50 тис. материнських компаній розташовано в розвинених країнах. П'ять країн — Німеччина, Японія, США, Велика Британія та Франція є районами базування для половини материнських транснаціональних корпорацій промислово розвинутих країн. На ці країни припадає також 2/3 сукупного вивозу прямих іноземних інвестицій. У промислово розвинутих країнах розміщено близько 46% усіх філій ТНК, у той час як у країнах, що розвиваються, — 42%. Сьогодні ТНК контролюють більше половини світового промислового виробництва, близько 2/3 світової торгівлі, 4/5 кількості патентів і ліцензій на нову техніку, технології та ноу-хау.

Основна причина реструктуризації компаній у формі злиттів і поглинань криється в прагненні отримати і посилити синергетичний ефект, тобто взаємодоповнюючу дію активів двох або декількох підприємств, сукупний результат якого набагато перевищує суму результатів окремих дій цих компаній.

Згідно з даними медіа компанії Thomson Reuters, кількість злиттів і поглинань (ЗіП) у світі зросла на 47% у 2014 році в порівнянні в 2013 роком, склавши 3,5 трлн дол. та досягла найбільшої величини з передкризового 2007 року.

Десять з 15 найбільших поглинань у 2014 р. відбулися за участю компаній, що базуються в Сполучених Штатах, де кількість ЗіП зросла на 51,4% до 1,53 трлн доларів. Європейський ринок злиттів і поглинань збільшився на 55%, у той час як Азіатсько-Тихоокеанський досяг найбільшого показника в історії — 716 млрд дол.

ВИСНОВКИ

Отже, ми приходимо до висновку, що посткризовий період у русі ПІІ характеризується, в цілому, їх зростанням, збільшенням кількості поглинань та домінуванням компаній — системних інтеграторів з розвинутих постіндустріальних країн. ТНК в цих процесах були і зостаються провідними суб'єктами міжнародної господарської діяльності, які генерують основні фінансові потоки, а також ПІІ через систему внутрішньо фірмових транзакцій та трансферних цін між материнськими та дочірніми компаніями. Крім того важливо відзначити, що вперше країни Азії на чолі з Китаєм отримали ПІІ більше ніж розвинуті країни і ця тенденція становиться сталою, тому вона є однією з особливостей сучасної глобалізованої економіки.

2000 та 2001 роки були найбільш сприятливими, щодо притоку ПІІ на початку ХХІ століття, а середні темпи зростання світового ВВП у ці роки також мали кореляцію із зростанням ВВП. У цілому, у до кризовий період, протягом 2003—2007 рр. потоки ПІІ впевнено зростали, чому багато в чому сприяли стабільний світовий економічний ріст, проведені реформи лібералізації в області інвестування й широкомасштабна стратегія інтернаціоналізації, впроваджувана більшістю транснаціональних корпорацій. Це привело до рекордного рівня потоків ПІІ, які в 2007 р. досягли \$ 2,0 мільярдів. У перші 2 роки кризи (2007—2008 рр.) по інерції, через часовий лаг, у ще продовжувалось інвестування світової економіки з боку ТНК, ТНБ та інвестиційних венчурних фондів, але для 3-го року (2009 р.) характерне різке падіння ПІІ. Тобто для цього періоду розвитку світової економіки характерна четверта міжнародна хвиля підйому і падіння ПІІ: з підйомом у 2005—2008 рр. та падінням у 2009 р., потім з підйомом у 2010—2011 рр. та падінням у 2012 р., підйомом у 2013—2015 рр. Вона відображає вплив світової економічної кризи, яка почалась в США у 2007 році з невиклати іпотеки американськими громадянами. Проте криза надала можливість компаніям-системним інтеграторам, провести злиття та поглинання, десять з яких у 2014 р. відбулися за участю компаній, що базуються в Сполучених Штатах.

Серед 10 самих розвинутих ТНК у 2014 році найбільшу ефективність показала компанія Exxon Mobil, у співвідношенні "прибуток/кількість працівників", де на одного робітника приходить 388.530 доларів прибутку, тоді як у Walmart -7.437 доларів.

Світовий досвід переконує, що для макроекономічної стабілізації країн з перехідною економікою та їх інтеграції у світову економіку необхідні темпи зростання ВВП не менше як 5—6% у рік. У свою чергу для досягнення цієї мети потрібні внутрішні інвестиції в економіку України на рівні 19—25% ВВП, а ПІІ мають бути на рівні 10% валових внутрішніх інвестицій, тоді і Україна зможе зробити ривок у своєму економічному розвитку.

Література:

1. Філіпенко А.С./ Світова економіка: підручник / Філіпенко А.С., Будкін, В.С., Рогач О.І. — К.: 2007. — 582 с.
2. Ярошенко В.В. Перспективи розвитку міжнародних інвестиційних процесів [Електронний ресурс] / В.В. Ярошенко. — Режим доступу: rusnauka.com/30_NNM_2010/Economics/7297.doc.htm
3. Федулова Л. Прямі іноземні інвестиції у забезпеченні технологічної модернізації виробництва: світові тенденції та проблеми в Україні / Л. Федулова // Економіст. — 2011. — № 5. — С. 44—48.
4. Прасад. Э. Иностранный капитал и экономический рост [Електронний ресурс] / Прасад Э., Раджан Р., Субраманян А. — Режим доступу: <http://www.idea-magazine.com.ua/archive/7768/makro/7792.html>
5. Пирог О.В. Іноземні інвестиції як фактор економічного зростання України [Електронний ресурс] / О.В. Пирог. — Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4291/st_27_12.pdf?sequence=1
6. Глуха Г.Я. Прямі іноземні інвестиції у контексті економічного зростання / Г.Я. Глуха // Економічний нобелівський вісник. — 2014. — № 1 (7). — С. 113—120.
7. Ковалівська С./6 міфів про інвестиції в Україні: ICED [Електронний ресурс] — Режим доступу: Finance.UA.
8. Нолан П., Вулф М. За матеріалами The Financial [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [Timeshttps://en.wikipedia.org/wiki/Richard_L._Nolan](https://en.wikipedia.org/wiki/Richard_L._Nolan)
9. World Investment Report 2015. unctad.org. Retrieved from http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2015_en.pdf

References:

1. Philipenko, A. S. Budkin, V.S. and Rogatch, O.I. (2007), *Svitova ekonomika [World economy]*, Kyiv, Libid, Ukraine.
 2. Yarochenko, V.V. (2010), "Perspectives of development international investments processes", at available: rusnauka.com/30_NNM_2010/Economics/7297.doc.htm (Accessed 23 Mai 2017).
 3. Fedulova, L. (2011), "Direct foreign investments and in provision of technological modernisation of production: world tendencies and problems in Ukraine, *Economist*, № 5, pp. 44—48.
 4. Prasad, E. Radjan, R. and Subramanian, A. (2010), "Foreign capital and an economic increase" at available: rusnauka.com/30_NNM_2010/Economics/7297.doc.htm (Accessed 23 Mai 2017).
 5. Pirog, O. V. (2012), "Foreign investments as a factor of economical increase of Ukraine" at available: http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4291/st_27_12.pdf?sequence=1 (Accessed 2 Mai 2017).
 6. Glukha, G.Y. (2014), "Direct foreign investments in context of economic increase", *Economitchnyi nobelivskiy visnik*, № 1, vol. 7, pp. 113—120.
 7. Kovalivska, S. (2015), "6 mithes about investments in Ukraine" at available: [ICED / Kovalivska S. /Finance.UA](http://Finance.UA) (Accessed 2 Mai 2017).
 8. Nolan, P. Vulf, M. (2012), *The Financial*, at available: [Timeshttps://en.wikipedia.org/wiki/Richard_L._Nolan](https://en.wikipedia.org/wiki/Richard_L._Nolan) (Accessed 3 Mai 2017).
 9. World Investment Report (2015), unctad.org., at available: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2015_en.pdf (Accessed 3 Aug 2017).
- Стаття надійшла до редакції 12.11. 2017 р.*